

Itämeri on kirkkojen meri

Kari Mäkinen

Kun Itämeri ymmärretään, niin kuin se on vuosisadat ymmärretty, yhdistävänä merenä, se tuo poikkeuksellisella tavalla yhteen kolme merkittävää kirkollista traditiota. Itämeren alueella ja Itämeren toimiessa kulkuväylänä roomalaiskatolinen, ortodoksinen ja luterilainen perinne ovat olleet ja ovat tiiviissä keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tätä ei ole horjuttanut edes Ruotsin suurvaltakauden pyrkimys muodostaa Itämerestä luterilainen sisämeri.

Itäisen ja läntisen kirkollisen tradition vaikutus Itämeren alueella ulottuu yli 1000 vuoden taakse. Kirkkojen historialliset juuret ulottuvat kauemmas kuin valtiomuodostus tällä alueella. Kristilliset vaikutteet ovatkin olleet luonteeltaan valtioiden rajat ylittäviä, vaikka valtioiden tunnustuskuntasidonnaisuus on ajoittain saanut tilanteen näyttämään toiselta.

Jos haluaa ymmärtää Itämeren alueen kulttuurista ja yhteiskunnallista kokonaisuutta ja sen sisältämää erilaisuutta, on ymmärrettävä myös alueen kirkollista elämää. Kristillinen vaikutus on ollut ja on merkittävä kulttuurin syvärakenteissa, yhtä hyvin näkyvässä uskonnollisessa elämässä kuin kasvatuksessa, etiikassa, lainsäädännössä, sosiaalisessa kehityksessä ja esimerkiksi suhteessa ympäristöön.

Jakamattoman Itämeren puolesta

Historiassa kolmen kirkollisen tradition yhtäaikainen läsnäolo Itämeren alueella on välillä merkinnyt hedelmällistä, rauhanomaista vuorovaikutusta ja välillä sytykettä ristiriitoihin.

Kirkkojen piirissä 1900-luvulla vahvistunut ekumeeninen, kirkkojen välistä yhteyttä rakentava suuntaus on näkynyt myös Itämeren alueella. Se on ohjannut näkemään Itämeren merkityksen juuri eri kirkollisten traditioiden myönteisen kohtaamisen merenä.

Tämä konkretisoitui 1980-luvun alussa, kun Itämeren alueen kristillisten kirkkojen keskinäisen verkoston, Theobaltin (Theology in the Baltic Region), muodostaminen aloitettiin.

Aloite nousi keskeltä merta, Visbyn luterilaisesta hiippakunnasta. Visbyn hiippakunnan silloinen piispa Tore Furberg teki aloitteen Itämeren alueen kirkkojen edustajien säännöllisestä tapaamisesta. Aloite tähtäsi kahteen päämäärään: yhtäältä haluttiin solmia yhteyksiä Itämeren alueen kirkkojen ja kristittyjen kesken ja toisaalta pyrittiin muodostamaan foorumi, jolla voitaisiin keskustella ajankohtaisista sosiaalisista kysymyksistä Itämeren alueella teologisesta näkökulmasta.

Ensimmäinen Theobalt-kokous järjestettiin 1983 juuri Visbyssä. Yhtenä tarkoituksena oli solmia yhteyksiä kirkkojen välille kylmän sodan aikaisen rautaesiripun yli. Rautaesiripun idän puolelta kokoukseen osallistuttiin kuitenkin ainoastaan silloisesta DDR:stä, kun mukana oli maan evankelisia edustanut kirkkoliitto.

Visbyn kokous osoitti kuitenkin yhteydenpidon tarpeellisuuden. Sittenkin kokouksia on järjestetty muutaman vuoden välein, Visbyn toimiessa verkoston keskipisteenä. Viimeisin kokous pidettiin Turussa 2009.

Edistää, kehittää ja vahvistaa

Vuosituhannen vaihteessa Theobalt-verkoston tehtävä todettiin kolmitahoiseksi. Verkoston tehtävänä on edistää keskinäistä ymmärtämistä ja suhteiden vahvistamista alueen kolmen keskeisen kirkollisen tradition välillä, kehittää kirkkojen panosta Itämeren alueen kansojen elämässä, kulttuurissa sekä ympäristön suojelussa ja vahvistaa alueella kristillisiä arvoja.

Kirkot tällä alueella elävät hyvin erilaisissa tilanteissa, toiset suurina enemmistökirkkoina, toiset pieninä vähemmistökirkkoina. Yhteiskunnalliset kontekstit ovat erilaiset. Se tarjoaa hedelmällisen lähtökohdan ymmärtää erilaisia kirkkona olemisen tapoja, joihin vaikuttavat sekä kirkkojen omat traditiot että yhteiskunnallinen ja kulttuurinen tilanne. Viimeisimmässä kokouksessa Turussa oli osallistujia kaikista kolmesta kirkollisesta traditiosta ja kaikista Itämeren rantavaltioista.

Itämeren geopoliittisen ja taloudellisen merkityksen korostuessa on merkityksellistä tuoda esiin ja ymmärtää myös Itämeren alueen kulttuurista erityisluonnetta. Siinä kaikkien kolmen kirkollisen tradition läsnäolo ja vaikutus on yksi avaintekijä. Se voi olla myös lisääntyvän kanssakäymisen kannalta tärkeä.

Itämeren suojelun katsannossa kirkkojen yhteinen panos asenteisiin ja arvoihin vaikuttamisessa on ratkaiseva. Juuri tämän kaltaisissa kysymyksissä tarvitaan kirkkojen yhteistä ääntä.

Tällä hetkellä Theobalt-verkosto elää hiljaista vaihetta. Sen rooli ja paikka kirkkojen välisen yhteistyön eri verkostojen kokonaisuudessa eivät ole selkeitä. Yhteydet ovat enemmän painottuneet kahdenvälisiin tai muihin kirkollismaantieteellisesti merkittäviin kokonaisuuksiin.

Itämeren alueen merkitys yhdistävänä tekijänä ei kuitenkaan ole vähentynyt. Pidän tärkeänä, että myös jatkossa tavalla tai toisella kirkot tällä alueella ovat yhdessä mukana kehittämistyössä ja haasteiden kohtaamisessa, niin kuin ne ovat olleet kautta historian vaikuttavia tekijöitä Itämeren piirissä. Myös kirkkojen näkökulmasta Itämeri on yhdistävä, eikä erottava meri. Itämeri yhdistää ihmisiä, kansoja, uskonnollisia perinteitä ja kirkkoja.

Kari Mäkinen
Arkkipiispa
Suomen evankelis-luterilainen kirkko
arkkipiispa@evl.fi

Haluatko PULLOPOSTIN sähköpostiisi?

Liity postituslistallemme: www.centrumbalticum.org/kolumni

Centrum Balticum
Vanha Suurtori 7
20500 Turku
puh. 020 775 1341
www.centrumbalticum.org
centrumbalticum@centrumbalticum.org